

V A K J A R G O N

Tijdens de lezingen en op de excursies worden vaak termen gebruikt of gehoord waarvan niet iedereen direct de betekenis kent. Om enige duidelijkheid in deze "vogeltaal" te scheppen volgt hierna een lijst begrippen die men in de vogel-litteratuur tegen kan komen. Natuurlijk is deze lijst niet compleet; ze is slechts bedoeld als basis van dit vakjargon.

aaeter	vogel die zich voedt met voedselresten en dode dieren.
adult	volwassen vogel.
afleidings- manoeuvres	(distraction display) de verschijnselen die vogels ten toon spreiden om indringers, die een gevaar voor hun eieren of jongen vormen, af te leiden en uit de buurt te lokken.
avifauna	fauna van een streek of land, voor zover die de vogels betreft.
balts	het gedrag van vogels en andere dieren, meestal de mannetjes, dat gericht is op paarvorming en de vestiging van het territorium.
bidden	het in de lucht op één punt blijven "staan", bijvoorbeeld van een Torenvalk of Ruigpootbuiszard. Wordt ook wel "wiekelen" genoemd.
biotoop	een gebied dat aan alle voorwaarden voldoet waaronder een bepaalde soort kan leven.
bles	opvallende plek aan het voorhoofd.
bodembroeder	vogel die zijn nest op de grond heeft.
braakbal	opgebraakte prop van onverteerbare delen uit het voedsel van onder andere roofvogels.
broedduur	de periode tussen het begin van het broeden en het uitkomen van de eieren.
broedkleed	het verenkleed dat een soort gedurende de paartijd draagt en dat gewoonlijk kleurrijker is dan het verenkleed tijdens de rest van het jaar.
broedtijd	periode tussen het vestigen van het territorium en het uitvliegen van de jongen.
broedkolonie	<u>zie</u> kolonie.
broedparasiet	vogel die zijn eieren door andere vogels laat uitbroeden en verder verzorgen.
contourveren	het gehele verenkleed met uitzondering van de slag- en staartpenen.

dekveren	contourveren op boven- en ondervleugel en staart.
determineren	het vaststellen van de verschillende kenmerken.
distraction display	<u>zie</u> afleidingsmanoeuvre.
donsveren	de zachte veertjes onder de contourveren, die ervoor zorgen dat het lichaam van de vogel niet te veel afkoelt.
doortrekker	regelmatig in Nederland doortrekkende vogel, die buiten zijn trektijden in de zomer en de winter niet of slechts incidenteel voorkomt.
dwaalgast	in Nederland niet regelmatig voorkomende of broedende vogel.
eclipskleed	onopvallend kleed in de nazomer bij mannetjeseenden dat veel lijkt op dat van het wijfje, samenhangend met de rui.
ecologie	de wetenschap van de relaties tussen dieren en planten en de omgeving waarin zij leven.
eitand	scherp beenpuntje aan de snavel van een ongeboren vogel, waarmee hij de eierschaal doorbreekt; het valt later af.
familie	taxonomische term; verzameling van verwante geslachten of genera.
fase	<u>zie</u> kleurfase.
foerageren	het zoeken van voedsel.
genus	<u>zie</u> geslacht.
geslacht	taxonomische term; verzameling van min of meer verwante soorten. Latijnse naam: genus, mv. genera.
glijvlucht	directe voorwaartse vlucht, waarbij de vleugels niet of nauwelijks bewogen worden.
grondbroeder	<u>zie</u> bodembroeder.
grondelen	het in ondiep water "op de kop staand" afzoeken van de bodem naar voedsel.
guano	vogelmest. In sommige gevallen -vooral bij afzetting door kolonievogels en indien dit proces voldoende lang heeft geduurd- is exploitatie van de mestlagen voor toepassing als landbouwmeststof ter hand genomen.
habitat	het natuurlijke woongebied van een diersoort.
holenbroeder	vogel die zijn nest in holen of gaten maakt, zowel in bomen als in de grond, in huizen of in rotsen.
insektivoor	insekteneter.
invasievogels	vogels die soms enkele jaren achtereen in plotseling grote aantallen kunnen verschijnen in gebieden waar ze anders niet of nauwelijks worden waargenomen.

inventarisatie	een opsomming van vogels naar soort en aantal, die in een bepaald gebied voorkomen.
jaargast	regelmatige, gedurende het gehele jaar voorkomende vogel, die echter niet of slechts incidenteel in Nederland broedt.
jaarvogel	regelmatige broedvogel, die als soort gedurende het gehele jaar in Nederland voorkomt.
jeugdkleed	het eerste verenkleed dat volgt op het donskleed van het nestjong.
juveniel	jonge, nog niet geslachtsrijpe vogel.
klepto- parasitisme	het stelen van voedsel van andere soorten (o.a. een opvallend gedragskenmerk van de familie van de Jagers).
kleurfase	opvallende variant van een verenkleed binnen één soort, niet gekoppeld aan leeftijd en geslacht en zonder dat er sprake is van geografische variatie. Ook "fase" genoemd.
kolonie	een verzameling vogels, meestal van dezelfde soort, die in elkaars nabijheid nestelen.
leewieken	het wegnemen van het laatste vleugellid, waaraan de slagpennen groeien.
lek	gemeenschappelijke baltsplaats, b.v. van Kemphaan of Korhoen.
marien (bn.)	levenswijze van soorten die, behalve in de broedtijd, het gehele jaar op (volle) zee verblijven. Ook "oceanisch" genoemd.
metabolisme	het totaal aan stofwisselingsprocessen.
migratie	de massale trek van vogels tussen hun overwinteringsplaats en hun broedgebieden.
milieu	het geheel van biologische en niet-biologische factoren, die het leven van een organisme beïnvloeden.
nestblijver	vogel die in het nest gevoerd wordt tot hij uit kan vliegen en vaak nog enige tijd daarna.
nestdotje	bij roofvogels en uilen de kleinste van het nest, dus ook de meest kwetsbare.
nestvlieder	vogel die na uit het ei te zijn gekomen, het nest verlaat en gedeeltelijk voor zichzelf kan zorgen.
niche	de plaats die de vogel in het milieu inneemt.
observatiehut	plaats vanwaar men waarnemingen kan doen zonder de omgeving te verstoren.
oceanisch(bn.)	<u>zie</u> marien.
onregelmatige gast	<u>zie</u> dwaalgast.
oölogie	tak van de ornithologie die zich bezighoudt met de bestudering der eieren.

ornithologie	leer der vogels, vogelkunde.
pikorde	de sociale rangorde binnen een groep vogels. Een vogel die hoger in rang is dan een andere, zal bij het voedsel pikken voorrang genieten.
poetsen	onderhoud van het verenkleed; toilet maken.
polygamie	het verschijnsel dat een vrouwtje of mannetje meer dan één partner heeft.
prachtkleed	<u>zie</u> broedkleed.
predator	dier dat op andere, levende dieren jaagt.
promiscueus	voortplantingsgedrag waarbij mannetjes of vrouwtjes niet zijn aangewezen op één seksuele partner.
prooidier	dier waarop een roofdier jaagt.
pul	donsjong van nestvlieders zoals eenden en ganzen.
ringen	het aanbrengen van een aluminium ring (waarop een bepaalde codering voorkomt) rond een van de poten van een vogel teneinde verplaatsingen na te gaan.
roestplaats	rust- of slaappleats van vogels.
roffelen	het hameren door spechten op dode takken in de broedtijd; een zeer ver dragend geluid.
ruien	het verwisselen van verenkleed. Bij de meeste vogels vindt een volledige rui plaats aan het eind van het broedseizoen, maar bij een aantal trekvogels pas in het winterkwartier. Dit proces neemt geruime tijd in beslag, maar bij een aantal soorten zoals ganzen, eenden en rallen worden de slagpennen alle tijdelijk afgeworpen, zodat de vogels enige tijd niet kunnen vliegen.
rushes	massale verplaatsingen van vogels, die onder meer door plotseling invallende koude en sneeuwval kunnen optreden.
schroeven	het in cirkels omhoogzweven van bijvoorbeeld een Buizerd, waarbij hij gebruik maakt van thermiek.
schuilhut	<u>zie</u> observatiehut.
slagpennen	1. grote slagpennen of handpennen: alle veren die ingeplant zijn op de "hand" van de vogel. 2. kleine slagpennen of armpennen: alle veren, ingeplant op de achterrand van de ellepijp.
sluier	min of meer cirkelvormige bevedering van de kop rond de ogen, zoals bij uilen, waardoor de indruk van een "gezicht" ontstaat.
solitaire vogels	vogels die op zichzelf leven en slechts bij elkaar komen in de paartijd.

spiegel	opvallend gekleurde vlek op de kleine slagpennen bij eendesoorten.
standvogels	vogels die ook buiten de broedtijd in hetzelfde gebied verblijven waar ze hun jongen hebben grootgebracht.
stootvogels	andere naam voor roofvogels.
systematiek	de wetenschap die zich bezighoudt met de wetenschappelijke rangschikking van planten en dieren en hun naamgeving; vaak worden systematiek en taxonomie als synoniemen van elkaar gebruikt.
takkeling	jonge vogel die nog slechts van tak tot tak kan vliegen.
taxonomie	de wetenschap die zich bezighoudt met de wetenschappelijke naamgeving, in deze context van vogels. Zie ook systematiek.
territorium	het gebied dat een vogel of vogelpaar als zijn terrein beschouwt en verdedigt tegen soortgenoten.
territoriumgedrag	het kenbaar maken en verdedigen van een territorium.
thermie	plaatselijk, omhoogstijgende kolommen warme lucht die sommige vogels benutten bij het omhoog zweven.
trek	massale seizoengebonden verplaatsingen van vogels.
trekvogels	vogels die een verschillend zomer- en winterkwartier hebben en zich daartussen op regelmatige tijden verplaatsen.
uilebal	<u>zie</u> braakbal.
verspreidingsgebied	het gebied waar een diersoort voorkomt.
vlucht	benaming voor een troep samenvliegende vogels.
vogelreservaat	beschermde gebied, bestemd om er de avifauna in zijn natuurlijke staat te handhaven en/of verder te ontwikkelen.
waadvogel	vogel die in ondiep water en op slikken zijn voedsel zoekt.
waardvogels	de pleegouders van het jong van een broedparasiet.
wiekelen	<u>zie</u> bidden.
wintergast	regelmatige, in Nederland doortrekkende en overwinterende vogel, die buiten zijn trektijden in de zomer niet of slechts incidenteel voorkomt.
zeilvlucht	wijze van vliegen, waarbij de vleugels slechts in geringe mate worden bewogen en waarbij gebruik wordt gemaakt van thermiek en van andere luchtstromingen.
zomergast	vogel die alleen 's zomers in ons land verblijft.
zomervogel	regelmatige broedvogel, die in de winter niet of slechts incidenteel in ons land voorkomt.